

konstrukcija stoji najčešće mjesto naše namjerne rečenice, pa je talijansku rečenicu *si ritirò per vivere in pace* najbolje prevesti *povukao se, da proživi u miru*.

Od naših javnih radnika novijega vremena ovu je konstrukciju umjesto namjerne rečenice vrlo često upotrebljavao Ante Starčević: *za pokvariti puk do kraja, nametnulo mu opsjenu autonomije općina; ili: neprijatelj bo, za ojačiti se, primamljiva i dava* i sl., ali Starčević je bio velik osobenjak u jezičnim pitanjima, tako da nam ne može u ovome poslužiti kao uzor.

Ta je konstrukcija prilično proširena i u našim sjeverozapadnim krajevima, ali u njima pod utjecajem njemačkoga jezika, u kojem se s infinitivom upotrebljava prijedlog *zu*. Njemačku rečenicu *das Haus ist zu vermieten* moramo prevesti *izdaje se kuća u najam* ili *iznajmljuje se kuća*, a ne *kuća za iznajmiti*, kako često nalazimo u oglasima. Po zagrebačkim trgovinama čitamo često slične objave: *sanduci za prodati, soba za iznajmiti* i sl., umjesto *prodaju se sanduci, iznajmljuje se soba*, premda je već Maretić u Jezičnom savjetniku godine 1924. ustajao protiv ove grube pogreške navodeći, da je pravilno samo *jabuka dobra za jelo*, a ne *jabuka dobra za jesti*.

Ali da ne bude krivo riječkim i istarskim novinarima, valja istaći, da i zagrebačke novine još uvijek upotrebljavaju ovu pogrešnu konstrukciju, pa tako u »Vjesniku« od 7. prosinca na str. 12. čitamo rečenicu: *A za učiniti je bilo mnogo*. A da je možemo naći svaki dan u zagrebačkim novinama, potvrđuje i »Vjesnik« onoga dana, kad pišem ovu bilješku, t. j. 13. siječnja 1953., pa na str. 3. (ne u Oglasniku) nalazimo ovo: *Izlozi su doduše pretrpani tom robom, ali u trgovini nema ništa za kupiti*.

Zbog toga pozdravljamo inicijativu našeg istarskog dopisnika i pozivamo pisce, da se klone tih romanizama i germanizama, koji samo nagrđuju naš jezik.

Lj. J.

NEKE STILSKE NEZGRAPNOSTI U NAŠOJ ŠTAMPI

Da se u našim novinama još uvijek pojavljuju rečenice bez prava smisla, pokazat ću s nekoliko primjera, uzetih iz dnevne štampe.

U »Narodnom listu« od 9. XII. 1952. na strani 6. pročitali smo ovo: Utakmica je završena poslije vrlo uzbuđljive igre neriješenim rezultatom 45 : 45 (35 : 23) u korist »ASVEL-a«.

Položaj drugog dijela zgrade odlučio je, da se u rečenici pojavila smiješna anomalija: neriješena utakmica završila se u korist jednoga od dva kluba.

Zbog položaja riječi u rečenici mogu nastati mnoge nerazumljivosti. U već spomenutom broju »Narodnog lista« od 9. XII. 1952. štampan je članak »Kućna pomoćnica odnijela iz stana liječnika robe u vrijednosti od 100.000 dinara«.

Naš jezik izbjegava posesivni genitiv, gdje se može zamijeniti posvojnim pridjevom. Kad bi se u spomenutom naslovu zadovoljio taj jezični zahtjev, ne bi nam ni u prvi mah bilo nejasno, šta je to odnijela kućna pomoćnica, da li liječnika ili robu. Trebalo je dakle reći *iz liječnikova stana*.

Nagomilavanje suvišnoga vidimo u jednoj rečenici s prve strane »Školskih novina« od 15. I. 1953.: U predavanju je iznio, u čemu je suština politezničkog obrazovanja, kako i na koji način ovome cilju treba da služi školska radionica...

Prilog *kako* i izraz *na koji način* podjednakog su značenja, a nezgodno ih je upotrebljavati u ovakvoj vezi čak i u govoru.

Dvije usko povezane srodne riječi također su stilska griješka: Na saveznom savezima treba da ostanu samo međunarodna pitanja... (»Vjesnik«, 14. XII. 1952., str. 12.). Ovdje je taj izraz podnošljiv, ako ga promatramo sa stručnog sportskog stajališta, jer pored republičkog saveza postoji za svaku sportsku granu centralni, savezni savez. Ali ipak treba da ga izbjegavamo, kad ga možemo zamijeniti jed-

nako jasnim izrazima centralni savez, središnji savez i sl.

Jedan je od najvažnijih zadataka stila: sa što manje riječi izreći što više. Ni tu ne treba da idemo u krajnost, da zanemarujemo pravila o kongruenciji. O tome nam može posvjedočiti ovaj odlomak iz »Studentskog lista« (31. XII. 1952., str. 9.): Kako na Zagrebačkom sveučilištu ima preko stotinu studenata, to se potreba za jednim klubom u Požegi za ferijalnog raspusta očito osjećala. Ogleđajmo malo ovu rečenicu!

Glagol *imati* znači posjedovanje (a takav se konjugira) i postojanje (pa je tada u bezličnoj upotrebi). Na pr. Imam knjigu; ima u knjižari lijepih knjiga.

U spomenutoj rečenici iz »Studentskog lista« razabiremo ovu drugu funkciju glagola *imati*. Kad je tako, čudimo se, jer naše Sveučilište ima mnogo više studenata. Tek ćemo domišljanjem zaključiti, da na svim fakultetima Sveučilišta u Zagrebu studira sto Požežana.

Ili ogleđajmo slijedeći primjer iz »Vjesnika«:

Nadalje, velika je želja mještana, a u tome ih podupiru mnogi stručnjaci, da se novi autoput Rijeka-Zagreb izgradi preko Ravne Gore, čime bi se znatno skratila, te izbjegli mnogi zavoji i veliki usponi od Vrbovskog do Kupjaka. (»Vjesnik«, 25. I. 1953.)

Što bi se skratilo? Selo Ravna Gora sigurno ne. Skratio bi se autoput, koji zovemo i autostradom. Zbog toga se riječ skratila odnosi na autostradu. Ovdje se zbrka jasno vidi, ali ipak ima velikog utjecaja na smisao rečenice.

Ovi primjeri neka posluže kao dokaz, da se kod nas još uvijek ne mari dosta za lijepo pisanje. Naše svakidašnje izražavanje ne stradava samo od gramatičkih nepravilnosti. Njima se kao jednako velika opasnost pridružuje i slab izraz, koji je kadikad posljedica gramatičkih pogrešaka, ali se javlja i u gramatički ispravnim konstrukcijama, koje nisu međusobno pravilno povezane. Zbog toga se nameće

zahtjev za njegovanjem čistoga stila i u našem svakidašnjem životu.

Josip Vončina

SLOVENAČKI ILI SLOVENSKI?

U 1. broju »Jezika«, u odeljku »Pitanja i odgovori«, dr. J. Ham je objasnio da je bolje govoriti *slovenski* nego *slovenački*, pa je radi potpunijeg opravdanja svoga mišljenja uzeo u obzir i reč *slavenski*, smatrajući da je ona bolja nego *slovenski* kad znači ono što pripada Slovenima (Slavenima).

Ne bi se moglo reći da su razlozi kojima je J. H. potkrepio svoje mišljenje potpuno uverljivi i neoborivi. Da vidimo prvo kako stoji stvar s pridevima *slovenski* i *slovenački*. Po njegovu mišljenju, Hrvati treba da upotrebljavaju pridev *slovenski* za ono što pripada Slovencima, zato što su im oni neposredni susedi, a Srbi mogu govoriti *slovenački*, jer im nisu susedi. Po zakonima našega jezika, zajedničkog i srpskog i hrvatskog, prisvojni pridev za imenicu *Slovenac* može biti samo *slovenački*, onako isto kao što je od *Sremac* pravilno načinjeno *sremački* (*sremski* je od *Srem*), od *Obrenovac* *obrenovački*, od *Babogredac* *babogredački* i sl. A pridev *slovenski* je načinjen od imenice *Sloven*, pa ne može ni značiti nešto što pripada Slovencima. A ako Slovenci taj pridev upotrebljavaju u tom smislu, to je njihova stvar, koja ne može vredeti za one koji govore i pišu srpskohrvatski, čak ni za Hrvate, mada su oni neposredni susedi Slovencima. Jer ako bismo se u ovakvim stvarima rukovodili susjedstvom, moglo bi kome pasti na um da Hrvati ne treba da kažu *Rim*, već *Roma*, pošto tako kažu njihovi neposredni susedi Talijani, ili da Srbi kažu *bugarski* kao njihovi susedi Bugari, ili *elinikos* kao Grci.

U pogledu značenja i upotrebe prideva *slovenski* utoliko manje treba da se ugledamo na Slovence što je on načinjen mnogo pre nego imenica *Slovenac*, još u praslavenskoj zajednici, i označavao je ono što pripada *Slovenima*. On je zapisan i u